

એક

“રેવતી... રેવતી...”

કોઈ બૂમ પાડતું હતું.

દૂ...રથી.

રેવતીની આંખો ખૂલી ગઈ.

અંધારાને કારણે જરા વાર લાગી, આંખોને ગોઠવાતાં, અંધારામાં સેટલ થતાં.

હલકા બ્લ્યુ રંગનો લેમ્પ જલી રહ્યો હતો, આછો પ્રકાશ હતો.

તદ્દન શાંતિ પથરાયેલી હતી. ચારે તરફ.

ઘડિયાળની ટક-ટક-ટક-ટક એકધારી ચાલતી હતી.

બાજુની ખુરશીમાં નર્સ ઝોકાં ખાતી હતી.

“ક્યાં છું હું?”

રેવતીએ વિચારવું પડ્યું. “ઓહ હા, હિન્દુજા હોસ્પિટલનો કમરા નંબર એક હજાર આઠ! દસમે માળે...ફૂદી પડી શકાય, મરી જવાય, નક્કી!”

રેવતીના મનમાં વિચાર ઝબકી ગયો. ઊભી થવા ગઈ, પણ, હાથમાં ખોસેલી સોય અને નળી નડી ગઈ.

ઊંઘી લટકતી ગ્લુકોઝ અને સેલાઈનની બોટલ ટપકતાં ટીપાંની સાથે રેવતીના શરીરમાં શક્તિ ઊંડેલી રહી હતી-ટપક...ટપક...ટપક

રેવતી થોડીક વાર જોતી રહી, ટપકતાં ટીપાંઓને, એકીટસે, પછી આંખો મીંચી દીધી...

થાક લાગતો હતો. એકધારું જોયા કરવાનો, એકધારું વિચારવાનો, એકધારું જીવવાનો...

કેટલા દિવસ થયા હતા. આ હોસ્પિટલના કમરા નંબર એક હજાર આઠમાં?

આઠ? દસ? બાર?

કોને ખબર?

કેટલા દિવસ થયા, અરીસામાં ચહેરો પણ નથી જોયો.

મા કહેતી હતી, ફિક્કી પડી ગઈ છું હું!”

ઝોકટર શાહ કહેતા હતા, “નસીબદાર છો તમે અને તમારી દીકરી બંને! એટલું લોહી વહી ગયું હતું કે, એનું બચી જવું એક ચમત્કાર જ કહેવાય. એ તો ટૂંકાવનું હતું અને બ્લડ તરત જ કોસ મેચ થઈ ગયું, બાકી આવી રીતે લોહી મળવું પણ અસંભવ જ છે!”

“શું કામ થયો આ ચમત્કાર? અહીં જીવવું કોને છે? સમીર વિના જીવવાનો અર્થ છે કોઈ?”

રેવતીની આંખો છલછલાઈ ઊઠી.

રોજ સવારે ડોક્ટર શાહ આવતા, પ્લાસ્ટિકિયું સ્માઇલ અને જુનિયર ડોક્ટરોનું ધાડું લઈને. “ગુડ મોર્નિંગ, હાઉ આર યુ ફિલિંગ નાઉ?” એકસરખો સવાલ, રોજેરોજ.

“બેટર.” એકસરખો જવાબ રેવતીનો.

બધુંયે એકધારું, એકસરખું, નિશ્ચિત.

ડિસઇન્ફેક્ટન્ટની વાસ. સ્પન્જ, તાવ અને બ્લડપ્રેશરનો ચાર્ટ... કાંડા પરના ઘાવનું ડ્રેસિંગ— આંખો ખોલી રેવતીએ, હજીયે ડ્રીપ એકધારી ટપક્યાં કરતી હતી. ટપક...ટપક...

કશુંયે અચાનક, અણધાર્યું બનતું નથી. જેમ કે — જેમ કે...

સમીર! સમીરનું આવી પહોંચવું... અચાનક.

સમીર આવીને વળગી પડે મને. માફી માગે, જે થયું એ માટે મને કહી દે કે, “મારી ભૂલ થઈ ગઈ. તને છોડીને ચાલ્યા જવું મારે માટે શક્ય જ નથી, રેવતી. મેં જોઈ લીધું.” રેવતી વિચારતી રહી.

“હું તારા વિના જીવી નહીં શકું...” એવું કહી દે સમીર!

આ દિવસો ભૂંસાઈ જાય, ઈરેઝ થઈ જાય... બધું હતું એવું થઈ જાય, નોર્મલ. પહેલાં જેવું જ... કાંડા પરનો જખમ પણ જાણે હતો જ નહીં.

હંમેશની જેમ! આંખો ખૂલે ને પોતે પલંગ પરથી નીચે પડી ગઈ હોય, મા-બાપુ, નિયતિ, દાદી બધાં જ હસતાં હોય. શિવુકાકી વઢતાં હોય સૌને, “એક તો પડી ગઈ બિચારી, ને બધાં હસો છો...??”

એક ખરાબ, બિહામણું સ્વપ્ન જાણે કે પૂરું થઈ જાય પણ—

સ્વપ્ન ક્યાં હતું આ?

આ તો કમરા નંબર એક હજાર આઠ હતો, ‘હિન્દુજ’ હોસ્પિટલનો.

કાંડા પર પાટો બાંધેલો જ હતો. એની નીચે જખમ હતો, ત્રણ ઈંચ લાંબો ને દોઢ ઈંચ ઊંડો. જેમ જેમ દિવસો વીતતા હતા એમ એમ જખમ રૂઝાતો હતો અને સમીરના પાછા નહીં ફરવાની હકીકત વધુ ને વધુ કોરતી હતી ઊંડે ઊંડે... શારડીની જેમ...

...જેવી રીતે બ્લેડ ફરતી હતી કાંડા પર, મજબૂતીથી... હજીયે યાદ છે એ અનુભવ, રેવતીને. આંખો મિંચાઈ એ પહેલાં એણે લોહીનું ખાબોચિયું જોયું હતું. બાથરૂમની ફર્શ પર. પોતે જ બ્લેડથી ચીરો મૂક્યો હતો ડાબા કાંડા પર. જમણા હાથે જરા પ્રેશર આપતાં ફાવે એટલે ખાસ ડાબું કાંડું પસંદ કર્યું હતું.

બાપુ, રેવતીના પિતા, ઘનશ્યામરાય આચાર્ય તો દાઢી રાખતા. ભાઈ હતો નહીં, એટલે જાતે જ જઈને બ્લેડ લઈ આવી હતી.

બધું જ નક્કી હતું. બાથરૂમમાં નહાવા ગઈ. કડી જરા ઢીલી જ બંધ કરી હતી.

ચીરો મૂક્યો. ઊંડો ખોતર્યો અને લોહી ધસી આવ્યું. લાલચોળ, ટપ... ટપ... ટપ... ટપ...
બાથરૂમની ટાઈલ્સ લાલ લાલ ટીપાંથી ઢંકાતી ગઈ.

રેવતી એ ખસી-ખસીને જુદી જુદી જગ્યાએ ટીપાં પાડ્યાં. જાણે વ્હાઈટ પ્લેઈન કપડાં ઉપર લાલ રંગનાં પોલ્કા કોટની ડિઝાઈન. પછી, ધીમે ધીમે ટીપાં મોટાં થવા માંડ્યાં. સમીરને ખૂબ ગમતાં પોલ્કા ડોટસનાં વસ્ત્રો!!!!

રેવતીએ જખમ જરા વધારે ખોતર્યો, બ્લેડ ધસી. ઝનૂનપૂર્વક.

જાણે સમીરનો વિચાર ખોતરી કાઢવો હોય એમ! લાલ રંગનું એક નાનકડું ખાબોચિયું ભરાવા માંડ્યું...

એ ટબમાં સૂઈ ગઈ અને બેભાન થવાની રાહ જોવા લાગી.

ફર્શ પર ખાબોચિયું મોટું ને મોટું થતું ગયું.

રેવતી એકીટસે જોતી હતી થાક્યા વગર.

ફેલાતો જતો લાલ-લાલ રંગ.

પછી જુદા જુદા રંગોનાં ચક્રો બનવા માંડ્યાં. આંખ સામે પ્રકાશનાં ધાબાં! આંખો ઘેરાવા માંડી! હાથ પગ શિથિલ થઈ ગયા...

આમ જ આવતું હશે મોત?

રેવતીએ સમીરનો ફોટો કાઢ્યો.

શરારતી સ્મિત અને દિલધડક ચહેરો... આંખોમાં કેદ કરી લીધો એ ચહેરાને જાણે, અને છાતીસરસો ચાંપી આંખો બંધ કરી દીધી. એવા વિશ્વાસ સાથે કે હવે નહીં ખૂલે!

પણ, અત્યારે તો ખૂલી ગઈ હતી આંખો!

કોઈ જાણે બૂમ પાડતું હતું, દૂરથી... “રેવતી... રેવતી...”

રાત્રે અઢી વાગ્યા હતા. ઘડિયાળમાં એક ડંકો પડ્યો.

નર્સનાં ઝોકાં ચાલુ જ હતાં.

“મા શું કરતી હશે અત્યારે?” રેવતી વળી વિચારે ચડી ગઈ. “મા જાગી ગઈ હશે કદાચ. મારા વિશે વિચારતી હશે. હોસ્પિટલમાં સાથે રહેવા ન દીધી એટલે મનોમન અકળાતી હશે, ચિંતા કરતી હશે. બાધા આખડી લીધી હશે કોણ જાણે કેટલીયે!

ને નિયતિ ઊંઘતી હશે ઘસઘસાટ... ક્યાંક એ હશે ને ક્યાંક એની રજાઈ!

બાપુ ઊંઘવાનો ડોળ કરીને પડખું ફરીને પડ્યા હશે પણ જાગતા જ હશે!

દાદીની ઊંઘ ઊડી ગઈ હશે તો પણ, એ માળા ફેરવતાં પડ્યાં હશે,” રેવતીને ગળામાં ડૂમો ભરાવા લાગ્યો, ને સમીર... સમીર ક્યાં હશે? શું કરતો હશે? આવડી મોટી દુનિયામાં ક્યાં ખોળતો હશે પોતાનાં ‘અસલી માતા-પિતા’, ‘પોતાનાં મૂળ’, ‘પોતાની ઓળખ-’

ગરમ ગરમ રોટલી ને ટપકતું ઘી ન હોય તો જમવા ન બેસે, ભાવતું શાક ન હોય તો ધમાલ મચાવી મૂકે! ભૂખ લાગે તો એક સેકન્ડ રાહ ન જોઈ શકે, એરકન્ડિશન વિના જેને ઘર અધૂરું લાગે એવા ને, એટલા લાડમાં ઊછરેલો. જેણે સુખ અને સગવડ સિવાય કંઈ જોયું જ નથી... ક્યાં ભટકતો હશે એ ભૂખ્યો... તરસ્યો... અકળામણ થવા માંડી રેવતીને –

આવા પ્રગાઢ પ્રણય પછી, લગ્નને દિવસે બરાબર કોઈ આમ ચાલી જાય!? એને બેજવાબદાર ગણવો કે બેદિલ?

ડૂસકું મુકાઈ ગયું રેવતીથી. શ્વાસ રૂંધાતો લાગ્યો. ગળે શોષ પડવા માંડ્યો.

પાણી લેવા માટે ઊઠવાનો પ્રયાસ કર્યો ત્યાં જગ ઉપર મૂકેલો ગ્લાસ પડ્યો. નીરવ શાંતિમાં એ ખણખણાટ ભયંકર રીતે લોબી સુધી પ્રસરી ગયો.

“કૌન હૈ? ક્યા હુઆ?” નર્સ ઝબકીને જાગી ગઈ.

રેવતીની ડ્રીપ ચેક કરી એણે, “ક્યા ચાહિયે?”

“પાણી! પાણી પીવું છે.” રેવતીએ ગુનેગાર જેવું સ્મિત કર્યું.

પાણી આપ્યું નર્સે. “તુમ ફિર સે રોતા હૈ, કિતની બાર બોલા જ્યાદા સોચને કા નંઈ. નીંદ નહીં આયેગા તો હમકો જગાને કા”–

રેવતીએ ઓકું ફેરવીને રડવા માંડ્યું. નર્સે માથે હાથ ફેરવ્યો. મૂળ કેરાલાની મુક્તમ્મા હિન્દુજા હોસ્પિટલમાં રહીને ગુજરાતી પણ બોલી શકતી. બાર દિવસના સહવાસે રેવતી માટે સહાનુભૂતિ પેદા કરી હતી એના મનમાં.

“તારી મા કેટલી ચિંતા કરે છે! પિતા, દાદી કેટલો પ્રેમ કરે છે અને તારી બહેન છે આવી સરસ, સમજદાર! જે થયું એને ભૂલી જા. જિંદગી લાંબી છે, બેટા.”

રેવતી રડતી રહી, નિ:શબ્દ.

નર્સે ઊઠીને સિડેટીવ (ઊંઘની ગોળી) આપી. ગ્લાસ ભરીને પાણી. રેવતીએ ચૂપચાપ ગોળી લઈ લીધી. છત સામે તાકતી પડી રહી.

‘જે થયું એને ભૂલી જા.’ નર્સ કહેતી હતી.

“એને શું ખબર શું થયું છે!” રેવતીએ મનોમન વાતો કરવા માંડી.

કેટલું ને કેવી રીતે થયું, કોઈને કેવી રીતે ખબર પડે?

કેવી રીતે ભૂલી જાઉં? શું શું ભૂલી જાઉં? એ સ્પર્શ... વરસાદની એ સાથે ગાળેલી સાંજો... અને અપાયેલા-નહીં પળાયેલા વચનો... ભૂલી જા! કહેવું સહેલું છે... રેવતી મનોમન કહેતી રહી.

સોળમી સપ્ટેમ્બર, એ જ તારીખ કાઢી હતી, બ્રાહ્મણે લગ્નની... રેવતી અને સમીરનાં લગ્નની!! ‘એ પછીના સાત મહિના સુધી કોઈ મૂહૂર્ત નહોતું’ એવું સમીરે કહ્યું હતું અને પછી આંખ મીંચકારી હતી!

રેવતી સામે જોઈને નિયતિ હસતી હસતી અંદર ચાલી ગઈ હતી. કલ્યાણી અને ઘનશ્યામરાયે ‘હા’ ભણી હતી. થોડું સમજીને, થોડું સમય વરતીને.

ઘનશ્યામરાયની દીકરીઓ હતી બંને – રેવતી અને નિયતિ.

બંને સરખી ઉંમરમાં, અને દેખાવમાં, જોડિયા બહેનો હતી બંને.

રેવતીનાં લગ્ન પહેલાં નક્કી થયાં હતાં, સમીર સાથે.

“બે દીકરીઓ નસીબદારને જ હોય.” ઘનશ્યામરાય હંમેશાં કહેતા, “ને ભગવાને પહેલા ચાન્સમાં જ મને તો બબ્બે લક્ષ્મી મોકલી આપી.”

ને ખરેખર બન્યું’તુંય એવું જ.

રેવતી ને નિયતિના પગલે ઘનશ્યામરાયના નસીબની આડેથી પાંદડું ખસ્યું હતું. ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ ઘનશ્યામરાયે આઠ વરસ જૂની નોકરી મૂકીને પ્રેક્ટિસ શરૂ કરી હતી. વીસ વરસમાં તો ‘આચાર્ય એસોસિયેટ્સ’ વીસ જણાનાં કુટુંબોને પોષતું હતું. મુંબઈની જાણીતી ટેક્સ કન્સલ્ટન્ટ કંપનીઓમાં ઘનશ્યામરાયનું નામ આદરપૂર્વક લેવાતું.

ચીરા બજારની ડબલ રૂમમાંથી પાંચ બેડરૂમનો વાલકેશ્વરનો ફ્લેટ, બંને દીકરીઓ માટે જુદી જુદી ગાડીઓ, અને સુખ... સુખ... સુખ... ઘનશ્યામરાય-કલ્યાણી માટે જિંદગીની વ્યાખ્યાઓ બદલાઈ ગઈ હતી, બે દાયકા પૂરા કરતાં સુધીમાં.

લક્ષ્મીની છૂટ સાથે બબ્બે લક્ષ્મીઓના ઉછેરમાં કોઈ કમી નહોતી રાખી ઘનશ્યામરાય અને કલ્યાણીએ. રેવતી આર્કિટેકટનું ભણતી હતી જ્યારે નિયતિ સેન્ટ ઝેવિયર્સમાં એમ.એ. કરતી હતી.

ઘનશ્યામરાયના પિતા એમને દોઢ વર્ષના મૂકીને મૃત્યુ પામ્યા હતા. વીજળીના દીવાયે નહોતા ત્યારે પારકા ફાનસને અજવાળે મેટ્રિકની પરીક્ષા આપવા ઘનશ્યામરાય મુંબઈ ગામમાં નવા-સવા આવ્યા ત્યારે સગાને ત્યાં ઝાડુ-પોતાં ને વાસણ કરતાં.

ગામનાં દળણાં દળીને અને કપડાં સીવીને ઘનશ્યામરાય – ઘનુને ‘શી. એ.’ ભણાવ્યાની વાત માતા તારાબહેન ગર્વપૂર્વક કહ્યાં કરતાં – કલ્યાણીને અને બીજાંઓને!

“દીકરો તો જોઈએ, દીકરો હોય તો દી વાળે, દીકરા વિના તો નખ્ખોદ કહેવાય.” આવું કેટકેટલુંયે તારાબહેન કલ્યાણીને કહ્યાં કરતાં, છોકરીઓ આઠ-નવ વર્ષની થઈ ત્યાં સુધી. ઘનુને કહેવાની હિંમત નહોતી, પણ પછી તો એમણેય મન વાળીને છોકરીઓમાં જ પરોવ્યું હતું.

ઘનશ્યામરાય માટે દીકરીઓ એમની આંખો જેવી હતી. ડાબી ને જમણી. પણ બંને આંખોમાં ફેર હતો, ખાસ્સો.

જોડિયા બહેનો હોવા છતાં રેવતી-નિયતિનાં વ્યક્તિત્વો તદ્દન ભિન્ન હતાં. જુદા શોખ, જુદા સ્વભાવ અને જુદી જ માન્યતાઓ.